

Síró és nevető maszkok között

Ez év áprilisában körülállványozták a sepsiszentgyörgyi színház épületét, hadd tanácstalankodjanak a messziről jött vendégek: lebontásra avagy továbbépítésre vár?! A vendégek közel féleznen, kulisszák világában élvén, nem sokat tanácstalankodtak, hanem megértették, hogy otthoncsinosítás közben lepték meg a háziakat, s az állványok mögött (új díszletek között) játékba kezdtek. A vendéglők szakácsai — jó hírt hallván — úgy döntöttek, ha fogytán is lesz, nem vizezik föl a húslevest, s egy trafikos a boltjába betévedt idegen arc láttán, oly mélyet hajolt, hogy csupán egy hét múlva tudott kiegyenesedni. Tompa Miklós érdemes művész anekdotákat mesélt az állványok alatt, s a Bíróné pusztája végében kivirágzott a som. A virágüzletben 13 virágkosarat rendeltek, s egy vidéki gavallér 100 lejt ígért az elárusító-nőnek, ha három szál szegfűt ad abból a csokorból, mely a legszebb színésznő lába elé kerül. Maturandusszalagjaikat föltévén a diákok, leghátsó lépcsőn lopakodtak, s Budai Nagy Antallal találkozáván, ijedtükben kezitsókolommal köszöntek neki.

A hazai nemzetiségi színjátszás seregszemléjének színhelye volt tehát Sepsiszentgyörgy, és ezidőt sehol az országban nem tapsoltak pirosra annyi tenyeret, mint itt, ruhatárban nem szakadt annyi kabátakasztó, nem futkározott annyi szem a harisnyákon, tekintet színpadfüggönyön: némely jegyszédők a falak pórusain is közönséget vélték átszivárogni, a nézőtéren elejtett tű földet nem ért, és első ízben láttunk színkritikust a színpad szélére fölkiporodva végignézni egy előadást. Szó mi szó: tizenkétezer nézője volt az első nemzetiségi színházi kollokviumnak.

Az első játékszíni megmutatkozások pedig ugyancsak gyöngécskére sikeredtek. A szakma emberei kiábrándultságukban és megilletődöttségükben éppen ezért a Közönséget kiáltották ki a színházi seregszemle hőseül (és áldozatául), sőt, akadtak kritikusok, kik a produkciók színvonalához képest kissé naivnak (és itt jó értelemben vett naivságról szóltak) vélték az önmagát lelkesedésre hergelő, színészt biztató nézőtéri gyülekezetet, nem feledkezvén meg arról, hogy igazra s szépre tikkadásig szomjas, közéleti fórum után áhítózó tekintetek mardosták a Függönyt.

Magunk is e közönség soraiból verbuválódtunk krónikássá; a lelkesülés lélektanát értjük.

A nézőnek ez a közössége, mely egy héten át minden délután hevítette és túlfűtötte Sepsiszentgyörgy két, színjátszásra alkalmas termét, a helybeli társulat nagy erőfeszítéseinek bűvöletében nevelődött, nem egy vérszegényre sikeredett előadást buktatott meg a hosszú évek során, ez alkalommal valóban egy kissé elnéző volt, nem mintha esztétikai igényéből engedett volna bár egy fikarcnyit, de mert megértette a seregszemle színházi életünkben túlmutató nemzetiségi-szociális jelentőségét. Soha nem fordult meg városunkban egyszerre hat magyar színház, s a sepsiszentgyörgyiiek ugyanolyan zsúfolt házakkal tisztelték meg a szebeni és temesvári német, s a bucaresti zsidó és az aradi román társulatokat.

A szakma emberei nem ismertek pardont. A kollokvium legizgalmasabb órái a másodnapoként rendezett, nyílt és őszinte viták, eszmecserék, összecsapások voltak, melyeknek első pillanataiban az egybegyűltek — miként valaki tréfásan megjegyezte —: mintha csodálkoztak volna, hogy farkas és bárány (kritikus és belső színházi ember) ily tekintélyes számban egy karámba verbuválódott, de csakhamar tekintetek szelídültek és termékeny analízisbe a karmok, természetesen finom sziszzenésekkel is elevenítvén a disputát. A vitakedv fölcsigázása végett a rendező, illetve szerző és a kritikus szembesülésével kezdődtek e beszélgetések, melyekből többnyire az derült ki, hogy — miként ez már lenni szokott — az alkotók rendkívül elégedettek a maguk munkájával, a kritikusok viszont kevésbé. A jelenlevők

meglehetősen rokonszenvesnek találták az ősbemutatóval kollokváló Veress Dániel s Hans Schuschnig szebeni rendező sánc mögé vonulását a vidékiesség és a szemléletbeli túlhaladottság vádjá elől, hiszen olyan alkotói szerénységről tanúskodó érvek, melyek lemondanak a korszerű művészi igényről, s csupán a közönség egyre hiányosabb történelmi ismereteinek gyarapítását tűzik célul, illetve a közönség heterogén voltára hivatkozva szállítanak alább mércét, sokféle megfontolásra és vitára adhat-
tak alkalmat.

Az interjúkészítő kritikusok egyetlen eszközüül a kérdőjel maradt, melyet például a nagy tapasztalatú Szőcs István, kinek avatott kezében már bárdot is láttunk, rendkívül kecsesen használt lasszó gyanánt. Így keríthetett hurkába néhány fontos gondot; a szatmáriak középszerű Everac-darabbal való jelentkezése kapcsán többek között azt: szabad-e a rendezőnek eltüntetnie, elmosnia egy színmű nagy-nagy fogyatékoságait?; továbbgondolva: ha ezt cselekszi a rendező, mennyiben illeti az író a szerzőség rangja?; továbbá: ha szabad neki, miért nem teszi? Persze hogy felszikkaszták a mindig készen levő érvek, miszerint: jó darab nélkül nincsen jó színház, valamint: csupán valódi rendező szükségeltetik, mint amilyen a mi Harag Györgyünk, aki folyami kavicsból is gálicköt csinál.

A viták szakmai vonatkozásai végül is akörül kavarogtak és üledtek meg, hogy színpadjainkon a jelek szerint még nehezen mozdul a játék, s olykor a legmagasabb szándékok is kudarca ítéletnek, mert az elárulásra hajlamos gondolatot nem emeli színházi élménnyé a színpadi látvány. A kollokvium előadásai — együttesen — nem jelezték a hazai nemzetiségi színjátszás mai minőségi színvonalát, de a tanácskozők sem festettek ördögöt a falra, mondogatván, hogy akkor várhatunk majd teljes élményt, ha a társulatok az évad legjobb teljesítményeivel érkeznek.

Gondok és bajok gyökerén rágni így is érdemes volt. Meditációra készítetett mindenkit az égető rendezőhiány. A színházi előadások mai karmestereinek immáron őszbe fordul a feje, s nagyon fenyeget az utánpótlás elapadása. Akad színház, melynek egyáltalán nincs rendezője, s a mi társulataink egy-két tehetséges, immáron szép eredményeket felmutatott fiataljára (Kincses Elemér, Seprődi Kiss Attila) nem elég élénk és serkentő az odafigyelés. De ha a rendezőhiány valamely csoda folytán váratlanul megoldódna is, még mindig híjával találatnánk nagy korproblémákat, sorsgondokat feszegető kortárs hazai magyar drámában, hiszen e műfajban többnyire csak Sütő András ért el vitathatatlan és átütő sikert. Mindenünk légyen bár — örül tovább a gondok malma —, még mindig kevesen vannak színházaink pásztorlóí, a hivatásos kritikusok, kik átfoghatnák, elemzően tekinthetnék át egy-egy évad minden színházának produkcióit, hisz egy-két rátermett és lelkiismeretes színbíró közt talán csak az Előre munkatársának, Szőcs Istvánnak állhat adminisztratívén is módjában e fontos feladatnak eleget tenni. Ha pedig kritikusaink csak amúgy sereglénének is, kiderülne, ami már ma is szorongatóan nyilvánvaló: nincsen számukra sajtónkban a feladat nagyságához mért kellő megnyilvánulási tér. A Hét nemrég oly eleven állandó színházi rovata lapterjedelmi okokból ritkán jelentkezhettek, az Utunk hasonló megkötöttséggel küzd, az Igaz Szó pedig, hosszú átfutási ideje miatt, nem vállalkozhat a színházi világban való friss és gyors reagáló jelenlétre.

A jelentéstételre eléállt négy színikritikus, illetve színházi szakember gondokról valló, problémafeszegető dolgozatait a romániai színházi élet vezetői, Constantin Maciuca, a Szocialista Művelődési és Nevelési Tanács színházi főosztályának vezetője, Valentin Silvestru, a Romania Literara színbírója és mások továbbgondoló rokonszenvvel fogadták. Margareta Barbuța többek között a hazai magyar színjátszás kimagasló eredményeiről, a színházról, mint a népek kölcsönös megismerésének, testvériségének egyik intézményéről beszélt.

Tapssal kezdődött egy héten át minden sepsiszentgyörgyi tavaszi délután, s tapssal végződött a nap. Színészek és ítések, viták és baráti parolák a téren, az

utcán, kávézóban. Utolsó napra eltűntek a színház épülete körüli állványok, fölfrissült, új arccal lélegzett a Theátrum. A krónikásnak pedig, furcsamód, úgy tűnt, hogy a vendégek egy-egy állványdarabbal távoztak, hogy jövőre azt majd ide visszahozzák.

↑
Taps
— —

↑
Tenyérből testedzet
ujjongó fegeteg
me kájon ölbe lomha
ragy konok
akarmok nyomokat,
csak ki jégük és narunk
kimondja,
félünk suttog és kiált,
öt ringassa csak
örvénylő párnya,
az életre-halálra
menő Játékunk nagyfiát!

↑
Taps, Képés
— —